

Exam. Code : 108006

Subject Code : 2602

B.A. (Honours) 6th Semester

ECONOMICS

Paper—VI (Economics of Agriculture—II)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Question No. 1 is compulsory, each short answer question carries 2 marks. Attempt ONE question each from Units I to IV, each question carries 20 marks.

1. Attempt ALL (short answer up to 5-7 lines) :

- (i) Explain the problems in agricultural development.
- (ii) What do you mean by family farm ?
- (iii) What do you mean by traditional agriculture ?
- (iv) What do you mean by new agricultural strategy ?
- (v) What do you mean by supply response in agriculture ?
- (vi) What do you mean by disguised unemployment ?
- (vii) Explain the meaning of agricultural taxation.
- (viii) Explain the role of money lenders in agriculture.
- (ix) Explain the meaning of terms of trade.
- (x) Explain the meaning of agricultural marketing.

10×2=20

UNIT—I

2. Explain the interdependence of agriculture and industry. 20
3. Explain the role and importance of labour in agriculture. 20

UNIT—II

4. Explain 'The poor but efficient hypothesis'. 20
5. Explain the Boserup's theory of agriculture development. 20

UNIT—III

6. Explain the risk and uncertainty in agriculture. 20
7. Write a detailed note on agricultural price policy in India. 20

UNIT—IV

8. Explain the measures for uplift of levels of living of agricultural labour in India. 20
9. Explain the problems of agricultural credit in India. 20

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :—ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਲਘੁ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV, ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ (ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ 5-7 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ) :

- (i) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (ii) ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (iii) ਰਵਾਇਤੀ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?
- (iv) ਨਵੀਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (v) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (vi) ਅਪੂਰਣ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (vii) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਾਧਾਨ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (viii) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (ix) ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (x) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਰਾਕੀਟਿੰਗ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ—I

2. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
3. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20

ਯੂਨਿਟ—II

4. 'ਗਰੀਬ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
5. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬੋਸਰੂਪ (Boserup) ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 20

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੁੱਲ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 20

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਉਪਾਅ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
9. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20

(Hindi Version)

नोट :— प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। प्रत्येक लघु उत्तर प्रश्न के 2 अंक हैं। यूनिट I से IV प्रत्येक में से एक प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 20 अंक हैं।

1. सभी प्रश्न करें (लघु उत्तर 5-7 लाइनों में लिखें) :
  - (i) कृषि विकास में समस्याओं की व्याख्या करें।
  - (ii) परिवार का खेत से आपका क्या अभिप्राय है ?
  - (iii) पारंपरिक कृषि से आपका क्या अभिप्राय है ?
  - (iv) नई कृषि रणनीति से आपका क्या अभिप्राय है ?
  - (v) कृषि में आपूर्ति की प्रतिक्रिया से आपका क्या अभिप्राय है ?
  - (vi) अपूर्ण बेरोजगारी से आपका क्या अभिप्राय है ?
  - (vii) कृषि कराधान के अर्थ की व्याख्या करें।
  - (viii) कृषि में धन उधारदाताओं की भूमिका की व्याख्या करें।
  - (ix) व्यापार की शर्तों के अर्थ की व्याख्या करें।
  - (x) कृषि विपणन के अर्थ की व्याख्या करें। $10 \times 2 = 20$

यूनिट—I

2. कृषि और उद्योग की परस्पर निर्भरता की व्याख्या करें। 20
3. कृषि में श्रम की भूमिका और महत्व की व्याख्या करें। 20

यूनिट—II

4. 'गरीब लेकिन कुशल परिकल्पना' की व्याख्या करें। 20
5. कृषि विकास के बोसरूप (Boserup) के सिद्धांत की व्याख्या करें। 20

यूनिट—III

6. कृषि में जोखिम और अनिश्चितता की व्याख्या करें। 20
7. भारत में कृषि मूल्य नीति पर विस्तृत नोट लिखें। 20

यूनिट—IV

8. भारत में कृषि श्रम के जीवन स्तर के उत्थान के उपायों की व्याख्या करें। 20
9. भारत में कृषि ऋण की समस्याओं की व्याख्या करें। 20